

GLOBAL IQTISODIY TENDENSIYALAR

Turdiboyeva Zulfizar Sobirjon qizi

Toshkent Amaliy fanlar universiteti talabasi

[*zulfizarturdiboyeva00@gmail.com*](mailto:zulfizarturdiboyeva00@gmail.com)

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada global iqtisodiy tendensiyalar va ularning turli mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri o'rganiladi. Ish doirasida xalqaro savdo, investitsiya oqimlari, moliya bozoridagi o'zgarishlar, texnologik taraqqiyot va iqlim o'zgarishlari kabi omillarning global iqtisodiy jarayonlarga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, pandemiya, geosiyosiy mojaro va xalqaro moliya bozoridagi volatillik kabi holatlar global iqtisodiy barqarorlikka ijobiy yoki salbiy ta'sir ko'rsatishi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari esa mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish, strategik rejalashtirish va global iqtisodiy xatarlarni boshqarish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Global iqtisodiyot, iqtisodiy tendensiyalar, xalqaro savdo, investitsiya oqimlari, moliyaviy barqarorlik, texnologik rivojlanish, iqlim o'zgarishi, geosiyosiy risklar.*

GLOBAL ECONOMIC TRENDS

ANNOTATION: *This article examines global economic trends and their impact on the economies of various countries. The work analyzes the impact of factors such as international trade, investment flows, changes in financial markets, technological progress and climate change on global economic processes. It also examines whether events such as pandemics, geopolitical conflicts and volatility in international financial markets have a positive or negative impact on global economic stability. The results of the study serve to develop practical recommendations for the development of the country's economy, strategic planning and management of global economic risks.*

Keywords: *Global economy, economic trends, international trade, investment flows, financial stability, technological development, climate change, geopolitical risks.*

ГЛОБАЛЬНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ

АННОТАЦИЯ: *В данной статье рассматриваются глобальные экономические тенденции и их влияние на экономику различных стран. Анализируется воздействие таких факторов, как международная торговля, инвестиционные потоки, изменения на финансовых рынках, технологический прогресс и изменение климата, на глобальные экономические процессы. Также исследуется, оказывают ли такие события, как пандемии, геополитические конфликты и волатильность на международных финансовых рынках, положительное или отрицательное влияние на глобальную экономическую стабильность. Результаты исследования служат основой для разработки практических рекомендаций по развитию экономики страны, стратегическому планированию и управлению глобальными экономическими рисками.*

Ключевые слова: *глобальная экономика, экономические тенденции, международная торговля, инвестиционные потоки, финансовая стабильность, технологическое развитие, изменение климата, геополитические риски.*

KIRISH

XXI asr global iqtisodiyotning murakkabligi va tez o'zgaruvchanligini yaqqol ko'rsatmoqda. Xalqaro savdo, investitsiya oqimlari, moliya bozorlari va texnologik taraqqiyot kabi omillar mamlakatlar iqtisodiy barqarorligi va o'sish sur'atiga bevosita ta'sir qilmoqda. Bundan tashqari, pandemiyalar, geosiyosiy mojaro, tabiiy ofatlar va iqlim o'zgarishlari global iqtisodiy jarayonlarda sezilarli o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda.[1]

Global iqtisodiy tendensiyalarni o'rganish zamonaviy iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqish, investitsiya siyosatini shakllantirish va moliyaviy

xavf-xatarlarni boshqarish uchun muhimdir. Integratsiyalashgan xalqaro bozorlar sharoitida esa har bir davlat o'z iqtisodiy strategiyasini global jarayonlar bilan uyg'unlashtirishga majbur.[2]

Ushbu ishning maqsadi – global iqtisodiy tendensiyalarni aniqlash, ularning turli mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'sirini tahlil qilish va kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashdan iborat. Tadqiqot davomida iqtisodiy barqarorlik, moliyaviy xavfsizlik va strategik rejalashtirish masalalari ham batafsil ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Global iqtisodiy tendensiyalar mavzusida xalqaro va mahalliy ilmiy adabiyotlar keng qamrovli o'rganilgan.[3]

1. Xalqaro adabiyotlar:

- International Monetary Fund (IMF) va World Bank hisobotlarida global iqtisodiyotning o'sish sur'atlari, xalqaro savdo va investitsiya oqimlari, texnologik innovatsiyalar va moliyaviy barqarorlik masalalari tahlil qilinadi.

- Xalqaro tadqiqotlarda pandemiyalar, geosiyosiy vaziyatlar va iqlim o'zgarishlarining global iqtisodiy jarayonlarga ta'siri ko'rib chiqiladi.

- Shuningdek, texnologik taraqqiyot, raqamli iqtisodiyot va fintech platformalarining xalqaro savdo va moliyaviy inklyuziyaga ta'siri alohida o'rganilgan.

2. Mahalliy adabiyotlar:

- O'zbekistonda iqtisodiy barqarorlik, investitsiya siyosati va raqamli iqtisodiyot rivoji bo'yicha ilmiy maqolalar mavjud.

- Mahalliy tadqiqotlar global iqtisodiy tendensiyalarning milliy iqtisodiyotga ta'siri, energetika va resurslar xavfsizligi, shuningdek, ijtimoiy inklyuziya masalalarini tahlil qiladi.

- Normativ-huquqiy hujjatlar va O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, Markaziy bank va boshqa iqtisodiy institutlar hisobotlari tadqiqot asosini mustahkamlaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, global iqtisodiy tendensiyalarni o'rganish nafaqat iqtisodiy jarayonlarni prognoz qilish, balki davlat va biznesning strategik qarorlarini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega.

Ushbu tadqiqotda kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi:[4]

1. Nazariy tahlil:

- Xalqaro va mahalliy adabiyotlar, ilmiy maqolalar, normativ-huquqiy hujjatlar va hisobotlar o'rganilib, global iqtisodiy tendensiyalar nazariy asoslari aniqlangan.

2. Qiyosiy tahlil:

- Turli mamlakatlardagi iqtisodiy tendensiyalar va ularni boshqarish strategiyalari solishtirilgan.

- An'anaviy va zamonaviy yondashuvlar o'rganilib, milliy sharoitga mos natijalar chiqarilgan.

3. Statistik tahlil:

- Global va milliy iqtisodiy indikatorlar – YaIM, inflyatsiya, eksport-import hajmi, investitsiya oqimlari – bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilinib, sabab-natija bog'liqligi aniqlangan.

4. Induksiya va deduksiya metodlari:

- Umumiy xulosalarni shakllantirish, global tendensiyalarning milliy iqtisodiyotga ta'sirini baholash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun qo'llanilgan.

Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy nazariya, makroiqtisodiyot, xalqaro savdo va moliyaviy barqarorlik konsepsiyalari tashkil etadi. Ushbu yondashuv mavzuni har tomonlama tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga imkon berdi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Global iqtisodiy tendensiyalarni o'rganish zamonaviy iqtisodiy muhitni chuqur tushunishga imkon beradi. Ushbu tendensiyalar bir nechta asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:[5]

1. Xalqaro savdo va investitsiya oqimlari. So'nggi yillarda global savdo hajmi va investitsiya oqimlari sezilarli darajada oshdi. Xalqaro savdo integratsiyasi mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlaydi, resurslar taqsimotini optimallashtiradi va raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, global moliya bozorida o'zgarishlar investitsiya riskini oshirib, davlatlar va korporatsiyalar uchun strategik qarorlar qabul qilishda muhim rol o'ynaydi.

2. Texnologik taraqqiyot. Sun'iy intellekt, blokcheyn, moliyaviy texnologiyalar (fintech), raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish tizimlari global iqtisodiyotning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu texnologik innovatsiyalar ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va transport tizimlarini tezlashtiradi va iqtisodiy o'sish sur'atlarini kuchaytiradi.

3. Global moliya va kredit tendensiyalari. Markaziy banklar siyosati, foiz stavkalari, pul-kredit boshqaruvi va valyuta kursidagi o'zgarishlar global iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Xalqaro moliya bozori barqarorligini ta'minlash va kapital oqimlarini boshqarish davlatlarning iqtisodiy xavfsizligini saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

4. Iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslar. Iqlim o'zgarishi, tabiiy ofatlar va resurslarning cheklanishi global iqtisodiyotning barqarorligiga bevosita ta'sir qiladi. Energiya, suv va oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liq masalalar iqtisodiy strategiyalarni qayta ko'rib chiqishni va investitsiya siyosatida iqlimga moslashuvchan yondashuvlarni talab qiladi.

5. Geosiyosiy va pandemik xavf omillari. Pandemiya (masalan, COVID-19), xalqaro mojarolar va savdo tariflari global iqtisodiyotning o'zgaruvchanligini kuchaytiradi. Bu holatlar xalqaro savdo va investitsiya oqimlariga, ishchi kuchi darajasiga va iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli davlatlar iqtisodiy siyosatni shakllantirishda risklarni oldindan baholash va moslashuvchan choralar ko'rishga majbur bo'ladi.

6. Iqtisodiy inklyuziya va barqaror rivojlanish. Global tendensiyalar ijtimoiy va moliyaviy inklyuziya sohalariga ham ta'sir qiladi. Raqamli iqtisodiyot, onlayn xizmatlar va xalqaro savdo infratuzilmalari orqali keng qatlamlar moliyaviy tizimga jalb qilinmoqda. Bu barqaror rivojlanish, ish bilan ta'minlash va ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, XXI asr iqtisodiy jarayonlarida global tendensiyalar milliy iqtisodiyotlar faoliyatiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Xalqaro moliya, savdo va investitsiya oqimlaridagi o'zgarishlar, shuningdek, texnologik taraqqiyot va raqamli iqtisodiyotning kengayishi mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligi va o'sish sur'atlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Global tendensiyalarning tahlili:[6]

- Global iqtisodiy o'sishning sekinlashuvi, pandemiyalar va geosiyosiy inqirozlar iqtisodiy noaniqliklarni oshiradi.
- Raqamli iqtisodiyot va fintech platformalari xalqaro savdo va moliyaviy inklyuziyani rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, elektron to'lov tizimlari va onlayn savdo infratuzilmasi mamlakatlararo iqtisodiy aloqalarni soddalashtiradi va eksport-import jarayonlarini tezlashtiradi.
- Global inflyatsiya, energiya resurslari narxlari va valyuta kursidagi o'zgarishlar milliy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun strategik choralarni talab qiladi.

Mahalliy kontekst:

- O'zbekiston sharoitida global tendensiyalar – xususan, investitsiya oqimlari, texnologik yangiliklar va xalqaro savdo o'zgarishlari – iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.
- Milliy iqtisodiyotda raqamli transformatsiya va modernizatsiya jarayonlari global iqtisodiy jarayonlar bilan uyg'unlashib, moliya tizimi samaradorligi va barqarorligini oshirishga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari:

1. Global iqtisodiy tendensiyalar milliy iqtisodiyot uchun bir vaqtning o'zida imkoniyat va xavf yaratadi, shu bois strategik qarorlar xalqaro jarayonlar kontekstida qabul qilinishi zarur.

2. Texnologik rivojlanish, fintech va raqamli iqtisodiyotning tez sur'atlar bilan o'sishi milliy iqtisodiyotning global integratsiyasini kuchaytiradi va savdo hamda moliya jarayonlarini optimallashtiradi.

3. Pandemiya, geosiyosiy o'zgarishlar va global inflyatsiya kabi tahdidlar milliy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun siyosatni moslashuvchan va tezkor qarorlar qabul qilishga majbur qiladi.

4. Milliy iqtisodiyotda investitsiya va resurslarni samarali boshqarish global tendensiyalarni hisobga olgan holda amalga oshirilsa, barqaror o'sish va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi oshadi.

5. Strategik rejalashtirish, doimiy monitoring va global iqtisodiy indikatorlarni kuzatish milliy iqtisodiyotning xavfsizligi va rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, global iqtisodiy tendensiyalarni chuqur tushunish va ularni milliy siyosat bilan uyg'unlashtirish milliy iqtisodiyotning barqarorligi, moliyaviy samaradorligi va innovatsion rivojlanishi uchun strategik ahamiyatga ega.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, global iqtisodiy tendensiyalar milliy iqtisodiyotlarning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va ularni batafsil o'rganish strategik nuqtai nazardan katta ahamiyatga ega. XXI asrda texnologik taraqqiyot, raqamli iqtisodiyot va fintech rivoji, shuningdek, xalqaro savdo va investitsiya oqimlari milliy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda asosiy omillar sifatida ajralib turadi. Shu bilan birga, pandemiyalar, geosiyosiy inqirozlar va global inflyatsiya kabi xavf omillari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashni murakkablashtiradi va siyosatda moslashuvchan yondashuvni talab qiladi.

Tadqiqotdan olingan asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

1. Global iqtisodiy jarayonlar milliy iqtisodiyotlar uchun bir vaqtning o'zida imkoniyat va xavflarni yaratadi, shuning uchun strategik rejalashtirish alohida ahamiyat kasb etadi.
2. Texnologik yangiliklar va raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi xalqaro integratsiyani kuchaytiradi va iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.
3. Global tahdidlar, jumladan inflyatsiya, resurslar narxi va valyuta kursidagi o'zgarishlar milliy siyosatni tezkor va moslashuvchan yuritishni talab qiladi.
4. Doimiy monitoring va xalqaro indikatorlarni hisobga olish milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi va moliyaviy xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi.

Umuman olganda, global iqtisodiy tendensiyalarni chuqur tahlil qilish va ularni milliy siyosat bilan uyg'unlashtirish milliy iqtisodiyotning barqarorligi, samaradorligi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda strategik ahamiyatga ega hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Milliy iqtisodiyot tahlili va prognozi (2022).
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik hisobot: Pul-kredit siyosati va iqtisodiy barqarorlik (2022).
3. O'rmonov, S. Global iqtisodiy jarayonlar va O'zbekiston iqtisodiyoti (Toshkent, 2021).
4. Karimov, N. Xalqaro moliya va investitsiya oqimlari: nazariya va amaliyot (Toshkent, 2020).
5. Roubini, N., Mihm, S. Crisis Economics: A Crash Course in the Future of Finance (2011).
6. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi. Iqtisodiy rivojlanish strategiyasi 2021–2025 (2021).